J

พลวัตของการก่อการร้ายร่วมสมัย : ปัจจัยขับเคลื่อน อัตลักษณ์ และความเสี่ยงในยุคดิจิทัล

The Dynamics of Contemporary Terrorism : Drivers, Identity, and Risk in the Digital Era

ญิฮาด มะลูลีม[1] จรัญ มะลูลีม[2] ณัฐกฤต เกิดกูลกิตติ์[3] และ เปรมศิริ ดิลกปรีชากุล[4]

Jihad Maluleem[1] Jaran Maluleem[2] Natthakrit Kerdoolkit[3] and Premsiri Dilokpreechakul[4]

Received : July 30, 2025; **Revised** : December 26, 2025; **Accepted** : December 27, 2025

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์พลวัตของการก่อการร้ายในยุคดิจิทัล โดยบูรณาการกรอบแนวคิด “ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์” (Relative Deprivation : RD) และ “การหลอมรวมอัตลักษณ์” (Identity Fusion : IF) เพื่ออธิบายกลไกทางจิตวิทยา–สังคมที่ผลักดันให้บุคคลเข้าสู่พฤติกรรมสุดโต่ง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2567–2568 ครอบคลุมพื้นที่ศึกษาหลักในประเทศไทย (เน้นพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้) และกรณีศึกษาเปรียบเทียบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการก่อการร้ายในระดับโครงสร้างและจิตวิทยา 2) ศึกษาพลวัตของอัตลักษณ์และการใช้เครื่องมือดิจิทัลและ 3) ประเมินความเสี่ยงใหม่และเสนอแนวทางเชิงนโยบาย ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบคุณภาพพหุวิธี (Multi-method Qualitative Approach) เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย (1) แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและรายงานความมั่นคงกว่า 200 แหล่ง (2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้าน

[1] วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก ; Political Communication College, Krirk University; e-mail : jihad.mal@krirk.ac.th

[2,3,4] วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก ; Political Communication College, Krirk University ; e-mail : dean.iicb@gmail.com, mosnatthakrit@gmail.com, 67130155@krirk.ac.th

ความมั่นคง นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการรวม 7 ท่าน และ (3) ตารางวิเคราะห์กรณีศึกษาเปรียบเทียบ (Case Analysis Matrix) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของกลุ่ม Al-Qaeda, ISIS และกลุ่มติดอาวุธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์พบว่า 1) ด้านปัจจัยขับเคลื่อน: ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์ (RD) ทำหน้าที่เป็น “เชื้อเพลิง” จากความไม่พอใจเชิงโครงสร้าง เช่น ความเหลื่อมล้ำและการถูกกดทับทางอัตลักษณ์ ขณะที่การหลอมรวมอัตลักษณ์ (IF) เป็น “ชนวน” ที่เปลี่ยนอารมณ์สู่ความรุนแรง โดยเฉพาะในเยาวชนที่แสวงหาตัวตนและถูกชักจูงผ่านเครือข่ายสังคม 2) ด้านพลวัตอัตลักษณ์และดิจิทัล : พบการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างจากลำดับชั้นสู่เครือข่ายกระจายศูนย์ (Decentralized Networks) อย่างชัดเจน มีการใช้กลยุทธ์เพศสภาพ (Gender Strategy) ดึงดูดสตรีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และใช้การโฆษณาชวนเชื่อผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อคัดเลือกสมาชิกแบบเจาะจง (Micro-targeting) 3) ด้านความเสี่ยงและนโยบาย : ความเสี่ยงใหม่เกิดจากการใช้ AI และพื้นที่ออนไลน์เป็น “ห้องบ่มเพาะ” ความรุนแรงที่ตรวจสอบยาก ผลการศึกษาเสนอแนวทาง “นโยบายความมั่นคง P/CVE” ที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางอัตลักษณ์ (Identity Resilience) การดึงชุมชนและสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

คำสำคัญ (Keywords) : ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์, การหลอมรวมอัตลักษณ์, การก่อการร้ายร่วมสมัย, ความเสี่ยงในยุคดิจิทัล, นโยบายความมั่นคง P/CVE

Abstract

This study aims to analyze the dynamics of terrorism in the digital era by integrating the conceptual frameworks of Relative Deprivation (RD) and Identity Fusion (IF) to explain the psycho–social mechanisms that drive individuals toward extremist behavior. Data collection will be conducted between 2024–2025, covering primary research sites in Thailand (with an emphasis on the Southern border provinces) and comparative case studies in Southeast Asia. The research has three objectives : 1) to analyze the structural and psychological drivers of terrorism, 2) to examine the dynamics of identity and the use of digital tools, and 3) to assess emerging risks and propose policy recommendations. The research employs a multi-method qualitative approach. The research instruments consist of : (1) a Document Analysis Form based

on more than 200 secondary sources and security reports; (2) a Semi-structured Interview Guide, whose content validity (IOC) was verified by experts, used to collect data from seven respondents, including security specialists, academics, and operational officials; and (3) a Case Analysis Matrix to examine linkages among Al-Qaeda, ISIS, and armed groups in Thailand's Southern border provinces. The collected data is subjected to content analysis and validated through triangulation.

The findings, in line with the research objectives, indicate that : 1) Drivers : Relative Deprivation (RD) functions as the "fuel" arising from structural grievances, such as inequality and identity-based marginalization, whereas Identity Fusion (IF) acts as the "trigger" that transforms emotions into violence, particularly among youth who are searching for a sense of self and are susceptible to persuasion via social networks. 2) Identity and digital dynamics: There is a clear structural shift from hierarchical organizations to decentralized networks. Violent groups increasingly employ gender strategies to attract and expand the roles of women, and they utilize propaganda via digital platforms to conduct highly targeted recruitment (micro-targeting). 3) Risks and policy: New risks stem from the use of AI and online spaces as "incubators" of violence that are difficult to monitor. The study proposes a P/CVE-oriented security policy that emphasizes building identity resilience, engaging communities and women in peace processes, and strengthening digital media literacy.

Keywords : Relative Deprivation, Identity Fusion, contemporary terrorism, digital-age risks, P/CVE security policy

บทนำ (Introduction)

ในโลกปัจจุบันที่ความหวาดกลัวกลายเป็นเงาที่ทอดยาวเหนือเส้นแบ่งทางภูมิรัฐศาสตร์ การก่อการร้ายไม่อาจถูกมองเพียงเป็นเหตุการณ์เฉพาะหน้า หากแต่เป็น "กระบวนการทางสังคม–จิตวิทยา" ที่แปรเปลี่ยนและพัฒนาไปตามพลวัตของเทคโนโลยีและบริบทโลกาภิวัตน์ การก่อการร้ายร่วมสมัยได้พัฒนาออกจากรูปแบบการเคลื่อนไหวแบบลำดับชั้นสู่ระบบเครือข่ายที่

กระจายอำนาจ (Networked Structure) โดยใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลสร้างและขยายอิทธิพลของอุดมการณ์สุดโต่ง (Gurr, 1970; Swann et al, 2012)

การก่อการร้ายได้กลายเป็นหนึ่งในภัยคุกคามที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลก ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์และการปฏิวัติทางเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทย ข้อมูลจาก Global Terrorism Database (GTD, 2024) ระบุว่าระหว่างปี 2010–2024 ประเทศไทยมีเหตุการณ์ความรุนแรงสะสมกว่า 3,876 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 28 ของเหตุการณ์ในภูมิภาค รองจากฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะในบริบทของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความพยายามในการเชื่อมโยงอุดมการณ์ท้องถิ่นเข้ากับกระแสญิฮาดสากล แม้จะไม่ใช่การสั่งการโดยตรง แต่เป็นการรับอิทธิพลทางความคิด (Inspiration)

นอกจากนี้ ข้อมูลจาก Deep South Watch (2024) ยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการขยายตัวของการใช้อินเทอร์เน็ตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับการเผยแพร่เนื้อหาบิดเบือนทางประวัติศาสตร์และศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับสถิติการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มเยาวชนพื้นที่ และสถิติอาชญากรรมทางไซเบอร์ที่เกี่ยวเนื่องกับความมั่นคงที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ในด้านการตอบสนองของภาครัฐ ที่ผ่านมาหน่วยงานหลัก เช่น กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้ดำเนินนโยบายแก้ไขปัญหาผ่านยุทธศาสตร์ "การเมืองนำการทหาร" และโครงการพาคนกลับบ้าน เพื่อลดเงื่อนไขความรุนแรงและเปิดพื้นที่ให้ผู้เห็นต่างกลับคืนสู่สังคม ผลการดำเนินงานช่วยลดสถิติเหตุรุนแรงเชิงกายภาพลงได้ระดับหนึ่ง แต่ยังคงเผชิญความท้าทายในมิติสงครามข่าวสาร (Information Warfare) บนโลกดิจิทัล ที่กลุ่มผู้ก่อเหตุปรับตัวมาใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการรบกวนความเชื่อมั่นและสร้างความเกลียดชัง ซึ่งรัฐยังปรับตัวไม่ทันต่อพลวัตนี้

คำจำกัดความของการก่อการร้ายร่วมสมัยในการศึกษานี้ จึงหมายถึง "การใช้ความรุนแรงหรือข่มขู่ว่าจะใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มที่ไม่ใช่รัฐหรือปัจเจกบุคคล เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง ศาสนา หรืออุดมการณ์ โดยมุ่งสร้างความหวาดกลัวในวงกว้างผ่านการใช้เทคโนโลยี และเครือข่ายข้ามชาติ ทั้งในโลกกายภาพและโลกเสมือนจริง"

แม้สถิติการก่อเหตุรุนแรงในบางภูมิภาคจะลดลง แต่แรงผลักดันจากอุดมการณ์และความคับข้องใจเชิงอัตลักษณ์ยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่เติบโตในสังคมออนไลน์และแสวงหาความหมายของการมีอยู่ งานวิจัยที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น ความยากจน ความเหลื่อมล้ำ หรือการกีดกันทางการเมือง ทว่ามักละเลยกลไกเชิงจิตวิทยา–สังคมที่แปรเปลี่ยนความรู้สึก “ไม่พอใจ” ให้กลายเป็น “การกระทำรุนแรง” การศึกษานี้จึงมีเป้าหมาย

เพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว ด้วยการผสานแนวคิด “ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์” (RD) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของความไม่พอใจเชิงโครงสร้าง (Gurr, 1970) เข้ากับแนวคิด “การหลอมรวมอัตลักษณ์” (IF) ซึ่งอธิบายกระบวนการทางจิตวิทยาที่ทำให้บุคคลรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่มจนพร้อมเสียสละเพื่ออุดมการณ์ (Swann et al, 2012)

การบูรณาการแนวคิด RD และ IF จึงเป็นกลไกสำคัญในการอธิบายเส้นทางจาก “ความคับข้องใจ” ไปสู่ “การกลายเป็นผู้ก่อการร้าย” โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลได้ขยายพรมแดนของการสื่อสาร การระดมความคิด และการสร้างอัตลักษณ์ร่วมให้ไร้ขีดจำกัด งานวิจัยนี้มุ่งอธิบายให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางโครงสร้าง ภาวะทางจิตวิทยา และบริบทดิจิทัล ได้ทำให้การก่อการร้ายร่วมสมัยมีพลวัตที่ซับซ้อนและตรวจจับได้ยากยิ่งขึ้น

การวิจัยนี้มีความสำคัญเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบายในหลายมิติ ประการแรก เป็นการเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้เกี่ยวกับพลวัตของการก่อการร้ายร่วมสมัยในบริบทดิจิทัลที่ยังมีงานศึกษาจำกัด ประการที่สอง ช่วยเสนอกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการ RD–IF เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางโครงสร้าง อัตลักษณ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และประการสุดท้าย ผลการศึกษามีศักยภาพในการประยุกต์ใช้ในการออกแบบนโยบาย P/CVE ที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ได้แก่ (1) วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนของการก่อการร้ายในระดับโครงสร้างและจิตวิทยา (2) ศึกษาพลวัตของอัตลักษณ์และการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการคัดเลือกสมาชิกและโฆษณาชวนเชื่อ และ (3) ประเมินความเสี่ยงใหม่ในยุคดิจิทัลเพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการป้องกันและต่อต้านการก่อการร้ายอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนของการก่อการร้ายร่วมสมัย ทั้งในระดับโครงสร้าง (RD) และระดับจิตวิทยาส่วนบุคคล (IF)

2. เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของอัตลักษณ์และการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลในการคัดเลือกสมาชิก และโฆษณาชวนเชื่อ

3. เพื่อประเมินความเสี่ยงใหม่ๆ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพแบบพหุวิธี (Multi-method Qualitative Approach) เพื่อให้เกิดความครอบคลุมทั้งเชิงข้อมูลและการตีความเชิงลึก การเลือกใช้ระเบียบวิธีลักษณะนี้สอดคล้องกับธรรมชาติของปรากฏการณ์ “การก่อการร้ายร่วมสมัย” ซึ่งมีความซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้าง อัตลักษณ์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มสุดโต่ง

1. การวิเคราะห์เอกสารเชิงอย่างยิ่งยวด (Intense Documentary Analysis)

ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์เอกสารเชิงลึกจากแหล่งข้อมูลมากกว่า 200 แหล่ง ทั้งเอกสารทางวิชาการ รายงานของหน่วยงานความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมถึงสื่อดิจิทัลและเอกสารโฆษณาชวนเชื่อของกลุ่มก่อการร้าย เช่น Al-Qaeda และ ISIS โดยใช้หลักการ Saturation เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลครอบคลุมทุกมิติของพลวัตการก่อการร้าย ทั้งนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวมุ่งตรวจสอบ“การเปลี่ยนผ่านของอุดมการณ์” และ “การสร้างอัตลักษณ์ร่วมผ่านสื่อดิจิทัล” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของกรอบ RD–IF

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาเครื่องมือวิจัย ภายใต้กรอบขอบเขตการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) : ใช้สำหรับสกัดประเด็นสำคัญจากเอกสารทุติยภูมิ โดยกำหนดหัวข้อการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด RD-IF

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) : ครอบคลุมประเด็นเรื่องสาเหตุ กระบวนการหัวรุนแรง และนโยบายรับมือ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีการทดลองสัมภาษณ์ (Pilot Interview) กับนักวิชาการ 1 ท่านเพื่อปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสม

2.3 ตารางวิเคราะห์กรณีศึกษา (Case Analysis Matrix): ใช้สำหรับเปรียบเทียบข้อมูลเชิงลึกของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มหลัก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่าน 2 ช่องทางหลัก

การวิเคราะห์เอกสารเชิงอย่างยิ่งยวด (Intense Documentary Analysis) : รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลมากกว่า 200 แหล่ง ทั้งเอกสารวิชาการ รายงานหน่วยงานความมั่นคง และสื่อดิจิทัลของกลุ่มก่อการร้าย (เช่น Al-Qaeda, ISIS) โดยใช้หลักการ Saturation (เก็บข้อมูลจนอิ่มตัว)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) : ดำเนินการในช่วง เดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม 2567 โดยใช้วิธีการบันทึกเสียง (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกประเด็นสำคัญ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 7 ท่าน ได้แก่ นักวิชาการด้านความมั่นคง เจ้าหน้าที่ระดับสูง

จากหน่วยงานข่าวกรอง และตัวแทนภาคประชาสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถสะท้อนประสบการณ์ตรงและการวิเคราะห์เชิงสถานการณ์ ข้อมูลที่ได้รับถูกใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางจิตวิทยา (เช่น ความรู้สึกคับข้องใจ ความโดดเดี่ยวทางสังคม) กับกลไกการสร้างชุมชนออนไลน์ของกลุ่มสุดโต่ง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ก่อให้เกิด “การหลอมรวมอัตลักษณ์” (IF)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลจากเอกสารเพื่อจำแนกรูปแบบ และแนวโน้ม

การวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) สำหรับข้อมูลสัมภาษณ์ โดยใช้กระบวนการ Coding 3 ขั้นตอน ได้แก่ การลงรหัสเปิด (Open Coding) เพื่อหาคำสำคัญ, การลงรหัสแกน (Axial Coding) เพื่อจัดหมวดหมู่ความสัมพันธ์, และการลงรหัสเลือก (Selective Coding) เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปทฤษฎี

การวิเคราะห์กรณีศึกษาแบบเปรียบเทียบ (Comparative Case Study Analysis) การศึกษาครั้งนี้เลือกกลุ่มก่อการร้ายสามกรณีที่มีความแตกต่างด้านโครงสร้างและบริบท ได้แก่ (1) Al-Qaeda – ตัวแทนขององค์กรแบบลำดับชั้น (Hierarchical Organization) (2) ISIS – ตัวแทนของเครือข่ายดิจิทัล (Decentralized Digital Network) (3) กลุ่มติดอาวุธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย – ตัวแทนของกลุ่มในบริบทท้องถิ่น โดยใช้เกณฑ์ด้านโครงสร้างองค์กรและระดับการใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์เปรียบเทียบนี้มุ่งเน้นการตรวจสอบความแตกต่างของกลไก RD–IF ในแต่ละบริบท เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างองค์กรและการใช้เทคโนโลยีส่งผลต่อรูปแบบการหลอมรวมอัตลักษณ์และการเคลื่อนไหวของกลุ่มอย่างไร

5. จริยธรรมการวิจัย การวิจัยคำนึงถึงความปลอดภัยและจริยธรรมอย่างเคร่งครัด โดยใช้นามแฝง หรือรหัส (เช่น KI_01) แทนการระบุชื่อจริงของผู้ให้ข้อมูลเพื่อปกป้องแหล่งข่าว มีการชี้แจง วัตถุประสงค์และขอความยินยอม (Informed Consent) ก่อนการสัมภาษณ์ และจัดเก็บข้อมูลในระบบที่มีการรักษาความปลอดภัยทางดิจิทัล

6. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Data Trustworthiness) ใช้เทคนิค Triangulation โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากสามแหล่ง ได้แก่ เอกสาร การสัมภาษณ์ และกรณีศึกษา เพื่อเพิ่มความสอดคล้องและความถูกต้องของข้อค้นพบ กระบวนการนี้ช่วยให้ผลการวิเคราะห์มีความสมบูรณ์ และลดอคติของผู้วิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุวิธี

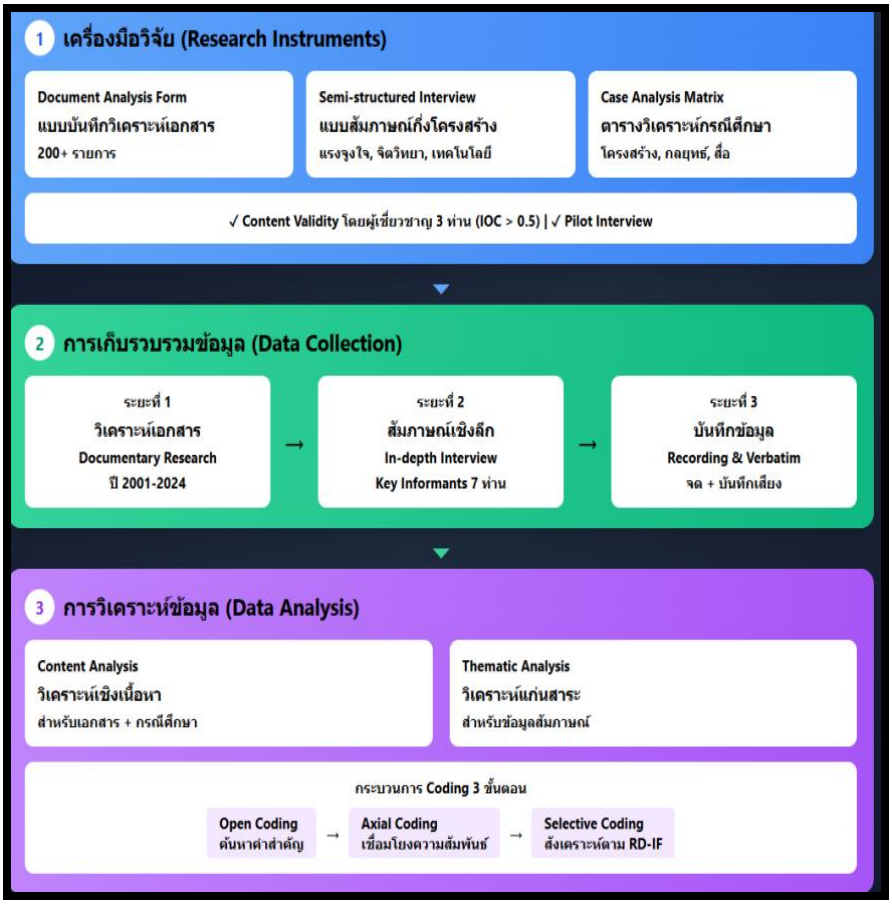

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุวิธี (Multi-method Qualitative Approach)
ที่มา : การรวบรวมและสังเคราะห์ของผู้วิจัย (ญิฮาด มะลูลีม และคณะ, 2568)

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ปัจจัยขับเคลื่อนการก่อการร้าย : ผลการวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนของการก่อการร้ายร่วมสมัย ทั้งในระดับโครงสร้าง (RD) และระดับจิตวิทยาส่วนบุคคล (IF) จากโครงสร้างสู่จิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์ (Relative Deprivation - RD) ทำหน้าที่เป็นปัจจัยผลักดันพื้นฐาน (Root Cause) โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่เยาวชนรู้สึกว่าถูกกีดกันจากโอกาสและการยอมรับทางอัตลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยชี้ขาดที่เปลี่ยนความคับข้องใจให้เป็นความรุนแรงคือ "การหลอมรวมอัตลักษณ์" (Identity

Fusion - IF) ซึ่งเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าตนเองกับกลุ่มเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างแยกไม่ออก จนมองว่าการทำร้ายกลุ่มคือการทำร้ายตนเอง นำไปสู่ความพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงเพื่อปกป้องกลุ่ม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Swann et al. (2012) ที่ระบุว่า IF เป็นตัวทำนายพฤติกรรมยอมพลีชีพที่แม่นยำกว่าความศรัทธาในอุดมการณ์เพียงอย่างเดียว ผลการวิจัยปัจจัยขับเคลื่อนของการก่อการร้ายร่วมสมัย ทั้งในระดับโครงสร้าง (RD) และระดับจิตวิทยาส่วนบุคคล (IF) พบว่า

1.1 Relative Deprivation (RD) : พลังขับเคลื่อนแห่งความคับข้องใจ

การศึกษาพบว่า ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจหรือการเมืองเท่านั้น แต่ยังครอบคลุม “ความคับข้องใจเชิงอัตลักษณ์” (Identity-based Deprivation) โดยเฉพาะในกลุ่มที่รู้สึกว่าตนถูกกีดกันจากสังคมหลักหรือถูกลดทอนคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม ความรู้สึกนี้ได้รับการขยายและตอกย้ำผ่านสื่อออนไลน์และเนื้อหาชวนเชื่อ ส่งผลให้เกิดการสร้างอารมณ์ร่วมของ “การถูกกระทำ” ซึ่งกลายเป็นเชื้อเพลิงให้กับการแสวงหาการยอมรับในรูปแบบที่รุนแรง

1.2 Identity Fusion (IF) : กลไกแห่งการหลอมรวมอัตลักษณ์

ในโลกดิจิทัล การหลอมรวมอัตลักษณ์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเข้มข้น กลุ่มก่อการร้ายใช้กลยุทธ์การสร้าง “ชุมชนอุดมการณ์เสมือนจริง” ที่ให้ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ความภาคภูมิใจ และความหมายในชีวิตแก่สมาชิกใหม่ ภาวะ IF นี้มีพลังมากกว่าศรัทธาในอุดมการณ์ เพราะเมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนเป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่มแล้ว พวกเขาจะพร้อมสละแม้ชีวิตเพื่อปกป้องกลุ่ม การสื่อสารออนไลน์จึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่เร่งการหลอมรวมทางจิตวิทยานี้ให้เกิดขึ้นในวงกว้างโดยไม่มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์

2. พลวัตของอัตลักษณ์และเครื่องมือดิจิทัล : จากการศึกษาความเข้าใจพลวัตของอัตลักษณ์และการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลในการคัดเลือกสมาชิกและโฆษณาชวนเชื่อ ผลวิจัย พบการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างจากลำดับชั้นสู่เครือข่ายกระจายศูนย์ (Decentralized Networks) อย่างชัดเจน มีการใช้กลยุทธ์เพศสภาพ (Gender Strategy) ดึงดูดสตรีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และใช้การโฆษณาชวนเชื่อผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อคัดเลือกสมาชิกแบบเจาะจง (Micro-targeting) โดยเฉพาะการสร้างภาพบทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่ผู้เสียสละหรือผู้พิทักษ์ศาสนาเพื่อกระตุ้นการหลอมรวมอัตลักษณ์ของผู้หญิงในบริบทอนุรักษ์นิยม

บทบาทของเทคโนโลยี : แพลตฟอร์มดิจิทัลทำหน้าที่เป็น "ตัวเร่งปฏิกิริยา" (Accelerator) ในการสร้าง IF ผ่านห้องสะท้อนเสียง (Echo Chamber) ที่ตอกย้ำความเกลียดชังและสร้างชุมชนเสมือนจริง ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ระบุว่า "ปัจจุบันการระดมมวลชนไม่ต้องใช้ค่ายฝึกในป่า แต่ใช้กลุ่มลับในแอปพลิเคชันแชท ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐเข้าถึงได้ยาก" (KI_03)

มิติเพศสภาพ : พบการใช้กลยุทธ์ทางเพศสภาพที่ซับซ้อนขึ้น กลุ่มก่อการร้ายใช้วาทกรรม “แม่ผู้เสียสละ” หรือ “ภรรยาผู้ภักดี” ผ่านสื่อออนไลน์เพื่อดึงดูดสตรีเข้าสู่ขบวนการทั้งในฐานะผู้สนับสนุนและผู้ปฏิบัติการ ซึ่งเป็นประเด็นที่นโยบายความมั่นคงเดิมมักมองข้าม ซึ่งบทบาทของผู้หญิงในการก่อการร้ายมักถูกมองข้าม แต่ในความจริง ผู้หญิงมีบทบาททั้งในเชิงโฆษณาชวนเชื่อ การจัดการด้านโลจิสติกส์ และแม้แต่การเป็น “มือระเบิดพลีชีพ” ตัวอย่างจาก Boko Haram และ ISIS แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงสามารถมีบทบาททั้งเป็นผู้ลงมือและผู้สนับสนุน (Ness, 2005) ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในพื้นที่ชายแดนใต้ ผู้หญิงมีบทบาทสำคัญในการส่งผ่าน “ความคับข้องใจ” ระหว่างรุ่นผ่านการเลี้ยงดูและการถ่ายทอดความทรงจำร่วม (collective memory)

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านจากองค์กรแบบลำดับชั้นสู่เครือข่ายกระจายศูนย์ (Decentralized Networks) ซึ่งใช้เทคโนโลยีเข้ารหัสและ AI ในการประสานงาน นอกจากนี้กลุ่มก่อการร้ายยังใช้ “กลยุทธ์ทางเพศสภาพ” (Gender Strategy) ในการสรรหาสมาชิก โดยเฉพาะการสร้างภาพบทบาทของผู้หญิงในฐานะแม่ผู้เสียสละหรือผู้พิทักษ์ศาสนา เพื่อกระตุ้นการหลอมรวมอัตลักษณ์ของผู้หญิงในบริบทอนุรักษ์นิยม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน จากระบบสั่งการตามลำดับชั้น (Hierarchical) มาสู่เครือข่ายไร้ศูนย์กลาง (Decentralized Networks) ที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลข่าวสาร

3. ความเสี่ยงใหม่และแนวทางนโยบาย : ผลการประเมินความเสี่ยงใหม่ ๆ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล พบว่า ความเสี่ยงใหม่ในยุคดิจิทัลเกิดจากการใช้ AI ในการผลิตสื่อโฆษณาชวนเชื่อที่แนบเนียน (Deep fakes) และการใช้สกุลเงินดิจิทัลในการระดมทุนข้ามชาติ ที่ตรวจสอบเส้นทางได้ยาก

ข้อเสนอเชิงนโยบาย : ผลการวิจัยเสนอให้เปลี่ยนจุดเน้นจาก “การปราบปรามทางทหาร” เป็น “นโยบายความมั่นคง P/CVE (Preventing and Countering Violent Extremism)” ที่บูรณาการมุ่งเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางดิจิทัลให้เยาวชน การเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ผู้เห็นต่างและการดึงสตรีเข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการสร้างสันติภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติที่เน้น“Whole-of-Society Approach”

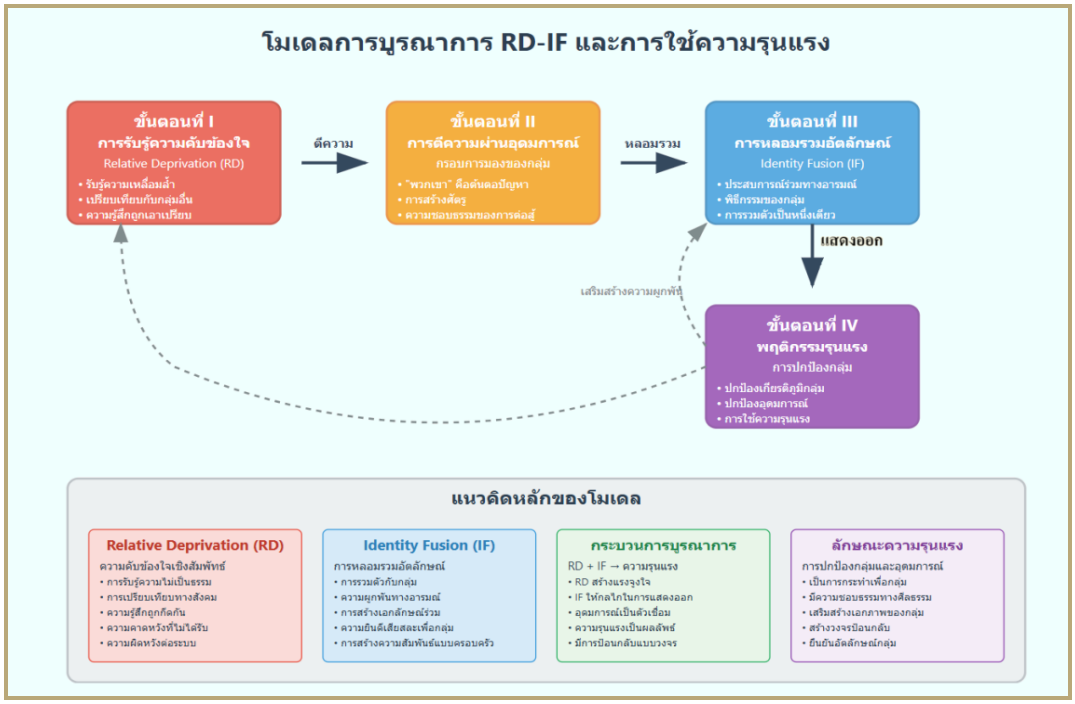

ภาพที่ 2 กรอบการวิเคราะห์พลวัตการก่อการร้าย RD–IF เชิงบูรณาการ
ที่มา : การสังเคราะห์และพัฒนาของผู้วิจัย (ญิฮาด มะลูลีม และคณะ, 2568)

ตารางที่ 1 จำนวนเหตุการณ์ก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2010–2024)

ประเทศ	เหตุการณ์	สัดส่วน	เฉลี่ยต่อปี
ฟิลิปปินส์	6,367	46%	424
ไทย	3,876	28%	258
ประเทศอื่นๆ	3,599	26%	240
รวม	**13,842**	**100%**	**922**

ที่มา : (ประมวลผลโดยผู้วิจัยจากฐานข้อมูล Global Terrorism Database (GTD), 2024)

จากตารางที่ 1 พบว่า สถิติการก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามฐานข้อมูล Global Terrorism Database (GTD), 2024) ซึ่งบันทึก "เหตุการณ์" ที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย พบว่าประเทศไทยมีเหตุการณ์สะสม 3,876 ครั้งระหว่างปี 2010–2024 คิดเป็น 28% ของภูมิภาค ขณะที่ฟิลิปปินส์สูงถึง 6,367 ครั้ง (46%)

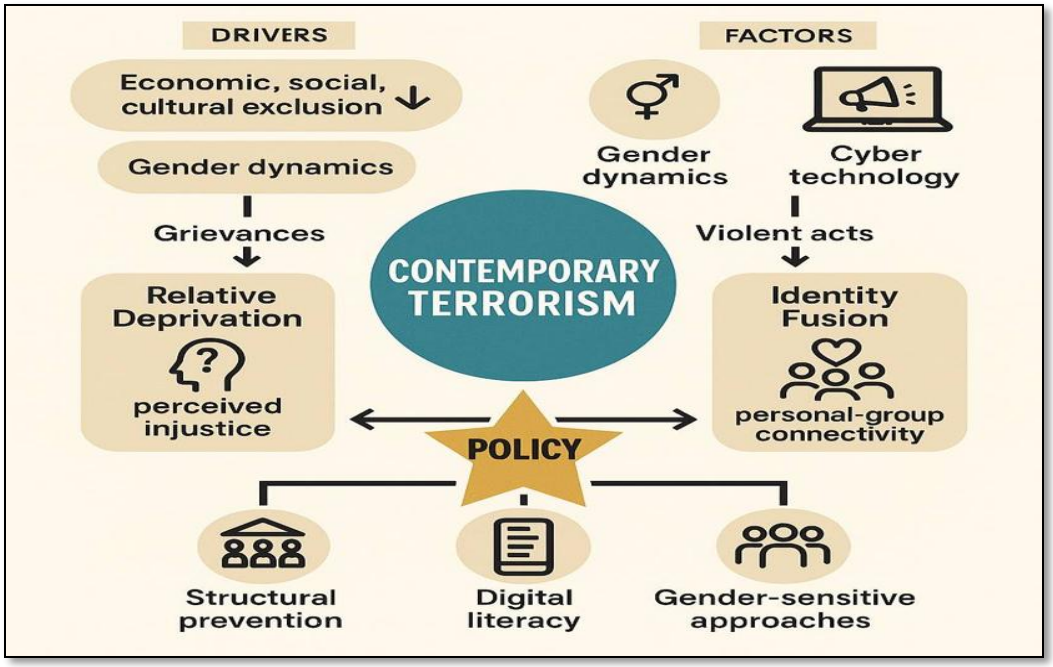

ภาพที่ 3 โมเดลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยขับเคลื่อนการก่อการร้ายร่วมสมัยเชื่อมโยงกรอบแนวคิด
ที่มา : สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย โดยเชื่อมโยงกรอบแนวคิด Relative Deprivation และ Identity Fusion เข้ากับตัวเร่งทางเพศ เทคโนโลยี และข้อเสนอเชิงนโยบาย

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบกรณีศึกษา Al-Qaeda, ISIS และกลุ่มในปาตานี

กลุ่ม	อุดมการณ์	แรงขับ	Fusion Mechanism	บริบท
Al-Qaeda	ญิฮาด–ต้านจักรวรรดินิยม	การรุกรานของตะวันตก	อุมมะฮ์ศักดิ์สิทธิ์	โลกอาหรับ
ISIS	รัฐอิสลาม	การกดขี่	การประกาศคอลีฟะฮ์	ซีเรีย/อิรัก
ปาตานี	อัตลักษณ์มลายู–มุสลิม	ความเหลื่อมล้ำท้องถิ่น	การกดทับทางวัฒนธรรม	ภาคใต้ไทย

ที่มา : วิเคราะห์โดยผู้วิจัย (ญิฮาด มะลูลีม และคณะ, 2568)

กรอบแนวคิดนี้แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบกลไกการก่อตัวและการดำเนินงานของกลุ่มติดอาวุธสามกลุ่มสำคัญ โดยใช้ตัวแปรหลัก 5 ประการ ดังแสดงในตารางที่ 2

1. กลุ่ม - หน่วยวิเคราะห์หลักคือ Al-Qaeda, ISIS และกลุ่มติดอาวุธในปาตานี

2. อุดมการณ์ – ระบบความเชื่อและเป้าหมายสูงสุดที่แตกต่างกัน : Al-Qaeda มุ่งเน้นญิฮาดเพื่อต่อต้านการแทรกแซงของตะวันตก, ISIS เน้นการสร้างรัฐอิสลามที่สมบูรณ์, ปาตานีเน้นการรักษาอัตลักษณ์มลายู-มุสลิม

3. แรงขับ – ปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหว : การรุกรานทางการเมืองและทหาร (Al-Qaeda), การกดขี่ทางสังคม-การเมือง (ISIS), ความเหลื่อมล้ำและการเลือกปฏิบัติในท้องถิ่น (ปาตานี)

4. Fusion Mechanism – กลไกการรวมตัวและสร้างความชอบธรรม : อุมมะฮ์ศักดิ์สิทธิ์ (ความเป็นหนึ่งเดียวของชุมชนมุสลิม), การประกาศคอลิฟะฮ์ (อำนาจทางศาสนา-การเมือง), การกดทับทางวัฒนธรรม (ความต้องการปกป้องเอกลักษณ์)

5. บริบท - พื้นที่ปฏิบัติการและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์: ระดับโลก (Al-Qaeda), ระดับภูมิภาคตะวันออกกลาง (ISIS), ระดับท้องถิ่นภาคใต้ (ปาตานี)

กรอบนี้ช่วยให้เข้าใจว่าแม้กลุ่มเหล่านี้จะมีรากฐานทางศาสนาร่วมกัน แต่มีการปรับตัวและกลยุทธ์ที่แตกต่างกันตามบริบททางสังคม-การเมืองและภูมิศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจง นอกจากนี้ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของเหตุการณ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบดั้งเดิมสู่ยุคดิจิทัล

ตารางที่ 3 แนวโน้มเหตุการณ์การก่อการร้ายทั่วโลก (ปี 2020-2024)

ปี	จำนวนเหตุการณ์	จำนวนผู้เสียชีวิต	รูปแบบการโจมตีที่โดดเด่น
2020	8,978	10,632	การโจมตีด้วยอาวุธเบาและระเบิดแสวงเครื่อง
2021	9,335	11,353	การโจมตีเป้าหมายอ่อนแอ, การใช้ยานพาหนะ
2022	8,435	9,930	การโจมตีรายเดี่ยวที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสื่อดิจิทัล
2023	8,822	11,200	การประสานงานผ่านช่องทางเข้ารหัส, การโจมตีไซเบอร์
2024	9,101	11,540	การใช้เทคโนโลยี AI และ Drone ในการก่อการร้าย

ที่มา : (National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START), 2024)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

ข้อค้นพบสะท้อนให้เห็นว่าการก่อการร้ายร่วมสมัยมิใช่เพียงผลลัพธ์ของโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เท่าเทียม แต่เป็นกระบวนการเชิงจิตวิทยาที่ถูกเร่งให้รุนแรงขึ้นด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

1. ปัจจัยขับเคลื่อนการก่อการร้าย ผลจากการวิจัยพบว่า ความคับข้องใจทางเศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม เป็นตัวแปรร่วมที่สำคัญในทุกกรณีศึกษา โดยเฉพาะในจังหวัดชายแดนใต้ที่เยาวชนจำนวนไม่น้อยรู้สึกว่าถูกปฏิเสธอัตลักษณ์มลายูมุสลิมจากรัฐกลาง ที่เป็นเช่นนี้เพราะความรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมเป็นเงื่อนไขตั้งต้นที่ทำให้บุคคลเปิดรับอุดมการณ์ต่อต้านรัฐ เมื่อผสานกับกลไก การหลอมรวมอัตลักษณ์ (Identity Fusion) ทำให้บุคคลพร้อมใช้ความรุนแรงเพื่อปกป้องกลุ่ม (Gurr, 1970; Swann et al, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Suphattra Yodsurang (2024) ที่พบว่าระดับความรุนแรงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสถานการณ์และนโยบายรัฐ และงานของเสนาะ พรรณพิกุล (2560) ที่ยืนยันว่ารากเหง้าปัญหามาจากความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมทางประวัติศาสตร์และอัตลักษณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะของการก่อการร้ายหรือการใช้ความรุนแรง ซึ่งนักวิชาการ และนักการทหารหลายท่านที่วิเคราะห์ไปในทิศทางเดียวกันว่า มีสาเหตุมาจากประวัติศาสตร์ ศาสนา ขนบประเพณี อัตลักษณ์ ความอคติ และความอยุติธรรม ขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ซึ่งโดยอัตลักษณ์แล้วประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ใช้ภาษายาวีเป็นภาษาประจำถิ่น มีวัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง ประกอบกับในทางประวัติศาสตร์พื้นที่ดังกล่าว แต่เดิมเคยเป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรือง แต่ต่อมากลายเป็นหัวเมืองประเทศราชของสยาม โดยมีเจ้าเมืองเชื้อสายมาลายูเป็นเจ้าผู้ปกครอง จึงได้เคยพยายามก่อกบฏเพื่อแยกตัวเองเป็นอิสระหลายครั้ง แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ จึงมีกลุ่มคนบางกลุ่ม ซึ่งได้รับการถ่ายทอดอุดมการณ์ และแนวความคิดในการแบ่งแยกดินแดน เพื่อทำการปกครองตนเอง

การศึกษาครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นภาพรวมของพลวัตการก่อการร้ายร่วมสมัยในยุคดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์แบบบูรณาการระหว่างแนวคิด “ความคับข้องใจเชิงสัมพัทธ์”(Relative Deprivation: RD) และ “การหลอมรวมอัตลักษณ์” (Identity Fusion : IF) เป็นเครื่องมือในการอธิบายกลไกเชิงจิตวิทยา–สังคมที่ผลักดันให้บุคคลเข้าสู่ความรุนแรง ผลการศึกษาได้ยืนยันว่า RD ทำหน้าที่เป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ก่อให้เกิดความรู้สึกไม่พอใจ ความรู้สึกถูกละเลย และการขาดโอกาสทางสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของความเปราะบางทางอารมณ์ ส่วน IF ทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงทางจิตวิทยาที่แปรเปลี่ยนความคับข้องใจดังกล่าวให้กลายเป็น

“ความผูกพันเชิงอัตลักษณ์” ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคลกับกลุ่ม เมื่อบุคคลรู้สึกว่าตนเป็นหนึ่งเดียวกับกลุ่ม พวกเขาจะพร้อมยอมรับการใช้ความรุนแรงเพื่อปกป้องกลุ่มหรืออุดมการณ์ที่ยึดถือ

การบูรณาการแนวคิด RD และ IF ทำให้เห็นภาพชัดว่า RD เป็นตัวสร้าง “ช่องว่างทางอารมณ์” ที่เปิดโอกาสให้การหลอมรวมอัตลักษณ์เกิดขึ้น ส่วน IF เป็นกลไกที่ปิดช่องว่างนั้นด้วยความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลจึงทำให้กระบวนการนี้เกิดขึ้นรวดเร็วและยากต่อการควบคุม (Accelerated Radicalization)

2. พลวัตอัตลักษณ์และเทคโนโลยี สิ่งที่พบแตกต่างจากงานวิจัยเดิม สิ่งที่การศึกษานี้ค้นพบเพิ่มเติมจากงานวิจัยเดิม คือ บทบาทของเทคโนโลยีในฐานะ "ผู้สร้างอัตลักษณ์ใหม่" งานวิจัยในอดีตมักมองเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ผลการวิจัยนี้ชี้ว่า อัลกอริทึมของโซเชียลมีเดีย (เช่น TikTok, Telegram) มีส่วนช่วย "คัดกรอง" และ "บ่มเพาะ" (Incubate) ผู้ที่มีแนวโน้มหัวรุนแรงให้มาเจอกันและหลอมรวมกันได้เร็วกว่ากระบวนการในโลกกายภาพ ตัวอย่างเช่น การใช้ AI สร้างเนื้อหาปลุกระดมที่ปรับแต่งให้เข้ากับความสนใจส่วนบุคคล (Personalized Propaganda) ทำให้กระบวนการล้างสมองมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ความเชื่อมโยงระหว่างเพศสภาพ–เทคโนโลยี–การคัดเลือกสมาชิก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ใหม่ที่สำคัญ คือ กลุ่มก่อการร้ายใช้เทคโนโลยีในการเจาะกลุ่มเป้าหมายสตรีอย่างเฉพาะเจาะจง โดยสร้างเนื้อหาที่เล่นกับอารมณ์ความรู้สึกและบทบาททางเพศ (เช่น ความเป็นแม่, ผู้ปกป้องศาสนา) ซึ่งขัดแย้งกับภาพจำเดิมที่มองสตรีเป็นเพียงเหยื่อ การใช้สื่อออนไลน์ทำให้สตรีสามารถเข้ามามีบทบาทในขบวนการได้โดยไม่ต้องออกจากบ้าน ซึ่งท้าทายมาตรการเฝ้าระวังแบบเดิมของรัฐ

3. ความเสี่ยงใหม่และแนวทางนโยบาย ผลการประเมินความเสี่ยงใหม่ๆ และเสนอแนวทางเชิงนโยบายเพื่อการต่อต้านการก่อการร้ายที่มีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล พบว่า ความเสี่ยงใหม่ในยุคดิจิทัลเกิดจากการใช้ AI ในการผลิตสื่อโฆษณาชวนเชื่อที่แนบเนียน (Deep fakes) และพื้นที่ออนไลน์เป็น “ห้องบ่มเพาะ” ความรุนแรงที่ตรวจสอบยาก ผลการศึกษาเสนอแนวทาง “นโยบายความมั่นคง P/CVE” ที่เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางอัตลักษณ์ (Identity Resilience) การดึงชุมชนและสตรีเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพ และการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล

ในมิติการกำหนดนโยบาย การศึกษาเสนอให้ปรับแนวทาง P/CVE จากการเน้น “การสกัดกั้นข้อมูล” (Content Removal) ไปสู่การ “สร้างภูมิคุ้มกันเชิงอัตลักษณ์” (Identity Resilience) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนสามารถแสดงออกถึงความคับข้องใจในเชิงสร้างสรรค์จะช่วยลดโอกาสที่พวกเขาจะถูกชักจูงสู่ความรุนแรง นอกจากนี้

การบูรณาการมิติทางเพศสภาพในนโยบายความมั่นคงยังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพเป็นกลไกสำคัญในการลดการใช้ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยเพื่อให้เกิดความเข้าใจในขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยเห็นควรระบุข้อจำกัดที่สำคัญไว้ดังนี้

1. ข้อจำกัดเชิงระเบียบวิธี : เนื่องจากเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ การค้นพบจึงมุ่งเน้นการอธิบายปรากฏการณ์เชิงลึกในบริบทเฉพาะ ไม่สามารถนำไปสรุปอ้างอิง (generalize) เชิงสถิติกับประชากรทั้งหมดได้ การเข้าถึงสมาชิกกลุ่มก่อการร้ายมีข้อจำกัดด้านจริยธรรมและความปลอดภัย

2. ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล : การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกของกลุ่มก่อการร้ายโดยตรงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีความเสี่ยงสูง ทำให้การเก็บข้อมูลต้องอาศัยมุมมองจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ทำงานในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งอาจมีมุมมองที่แตกต่างจากผู้ลงมือกระทำโดยตรง

3. การพัฒนานโยบายเชิงรุก : หน่วยงานความมั่นคง เช่น กอ.รมน. และ ศอ.บต. ควรนำผลวิจัยเรื่องกลไกการหลอมรวมอัตลักษณ์ไปปรับใช้ในการออกแบบโครงการพาคนกลับบ้าน โดยเน้นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าการให้ผลประโยชน์ทางวัตถุเพียงอย่างเดียว

4. การสื่อสารเชิงยุทธศาสตร์ : กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานด้านสื่อ ควรนำองค์ความรู้เรื่อง Narrative Counter-extremism ไปใช้ผลิตสื่อสร้างสรรค์เพื่อตอบโต้ข่าวลวงและแนวคิดสุดโต่ง โดยเน้นการสร้างเรื่องเล่าทางเลือก (Alternative Narratives) ที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน

5. การเฝ้าระวังทางดิจิทัล : หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบเฝ้าระวังที่ใช้ AI ในการตรวจจับสัญญาณการรวมกลุ่มหัวรุนแรงในโลกออนไลน์ โดยเคารพสิทธิความเป็นส่วนตัว ช่องว่างทางอารมณ์" ที่เปิดโอกาสให้การหลอมรวมอัตลักษณ์เกิดขึ้น ส่วน IF เป็นกลไกที่ปิดช่องว่างนั้นด้วยความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัลจึงทำให้กระบวนการนี้เกิดขึ้นรวดเร็วและยากต่อการควบคุม (Accelerated Radicalization)

6. ในมิติการกำหนดนโยบาย : การศึกษาเสนอให้ปรับแนวทาง P/CVE จากการเน้น "การสกัดกั้นข้อมูล" (Content Removal) ไปสู่การ "สร้างภูมิคุ้มกันเชิงอัตลักษณ์" (Identity Resilience) โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน การเปิดพื้นที่ให้เยาวชนสามารถแสดงออกถึงความคับข้องใจในเชิงสร้างสรรค์จะช่วยลดโอกาสที่พวกเขาจะถูกชักจูงสู่ความรุนแรง นอกจากนี้การบูรณาการ

มิติทางเพศสภาพในนโยบายความมั่นคงยังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการสันติภาพเป็นกลไกสำคัญในการลดการใช้ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

1. การประเมินนโยบาย P/CVE ในบริบทต่างประเทศและท้องถิ่น : ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลลัพธ์ของนโยบายในหลากหลายพื้นที่ เพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

2. ควรมีการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-method) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณมายืนยันขนาดของปัญหา

3. ควรทำการศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis - SNA) เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างความสัมพันธ์และการแพร่กระจายของข้อมูลเท็จในเครือข่ายออนไลน์ของกลุ่มสุดโต่ง

4. ควรศึกษาเจาะลึกเรื่องกลไกการเข้าสู่ความรุนแรง (Radicalization) ของเยาวชนไทยในกลุ่มเกมออนไลน์ (Online Gaming Communities) ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงใหม่ที่กำลังถูกละเลย

5. การวิจัยระยะยาวเกี่ยวกับผลของการแทรกแซงเชิงชุมชน: ควรติดตามผลลัพธ์ของโครงการสร้างภูมิคุ้มกันเชิงอัตลักษณ์ในชุมชน เพื่อประเมินความยั่งยืนของแนวทางการป้องกันความรุนแรง

เอกสารอ้างอิง (References)

จิตราภรณ์ โสตถิกุล. (2565). **การก่อการร้ายทางไซเบอร์: ปัญหาการนิยาม เขตอำนาจ และการบังคับใช้กฎหมาย.** วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิมพ์ชนก จันทบูรณ์ และสุมนทิพย์ จิตสว่าง. (2566). “บทบาทของผู้หญิงในการก่อการร้าย.” **วารสารรัชต์ภาคย์.** 17(53) : 85-102.

วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก. (2567). **รายงานวิจัย การก่อการร้ายในโลกร่วมสมัย : ที่มาและผลกระทบต่อสังคมโลก**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกริก.

เสนาะ พรรณพิกุล. (2560). “ปัจจัยที่มีผลต่อการแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย.” **วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์.** 2(2) : 15-27.

Conway, M., Scrivens, R., & Macnair, L. (2019). “Right-wing extremists’ persistent online presence: History and contemporary trends.” **International Centre for Counter-Terrorism – The Hague**. 10(2) : 1–15.

Doosje, B., Loseman, A., & van den Bos, K. (2013). “Determinants of radicalization of Islamic youth in the Netherlands : Personal uncertainty, perceived injustice, and perceived group threat.” **Journal of Social Issues**. 69(3) : 586–604.

Guests, G., Namey, E., & Chen, M. (2020). “A simple method to assess and report thematic saturation in qualitative research.” **PLOS ONE**. 15(5) : e0232076.

Gurr, T. R. (1970). **Why men rebel**. Princeton University Press.

Kruglanski, A. W. et al. (2014). “The psychology of radicalization and deradicalization : How significance quest impacts violent extremism.” **Political Psychology**. 35(S1) : 69–93.

National Consortium for the Study of Terrorism and Responses to Terrorism (START). (2024). “Global Terrorism Database (GTD).” [Online]. Available : https://www.start.umd.edu/gtd Retrieved November 6, 2025.

Ness, C. D. (2005). “The rise in female violence.” **Daedalus.** 136(1) : 84–93.

Swann, W. B. et al. (2012). “Dying and killing for one's group : Identity fusion moderates responses to intergroup versions of the trolley problem.” **Psychological Science**. 21(8) : 1176–1183.

Yodsurang, S. (2024). “การก่อการร้ายและการก่อความไม่สงบในประเทศไทย.” **วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน.** 4(3) : 171-182.